

Fondată: 1998
Anul XXIII

ELANUL

Nr. 220
Iunie
2020

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Un secol de la semnarea Tratatului de la Trianon din 4 iunie 1920

Nicolae IONESCU

Marea Unire a fost rezultatul jertfelor armatei române de la Jiu la Mărăști, Mărășești și Oituz, al luptei și suferinței elitelor unioniste din Basarabia, Bucovina, Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș, al adeziunii populare la aceste idei. Dar, în egală măsură, a însemnat și încununarea unui vis secular al românilor, acela al unirii lor într-un singur stat. Anul 1918 la început a debutat greu pentru noi, dar la sfârșit a strălucit Soarele și pentru români.

În anul 1918, în ziua de 27 martie, Basarabia a deschis unirea cu patria-mamă. A urmat Bucovina, pe 28 noiembrie, iar la 1 decembrie, la Alba Iulia, Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul au încheiat acest proces al Marii Uniri, proclamând pentru totdeauna unirea necondiționată cu România.

- continuare în pagina 5 -

Sursa: cersipamantromanesc.wordpress.com

24 iunie - Sărbătoarea Sânzienelor, Ziua Internațională a lei

**Zânele bune din comunitățile tradiționale românești
- obiceiuri performate de ieri și de azi -**

cercetător postdoctoral: **Janeta IUGA**
Universitatea de Vest din Timișoara

Prin performarea obiceiurilor tradiționale, omul reface periodic echilibrul destabilizat al comunității în care își duce existența. Ritualurile, credințele și practicile magice readuc în actualitate prezența unor (semi)divinități cărora le cere ajutorul pentru a putea reîncepe viața într-o formă curată, purificată de trecut. Toate gesturile și comportamentele rituale vin dintr-o responsabilitate față de sine și față de comunitate, având totodată credința că acestea îi pot influența sau schimba cursul firesc al universului în care trăiește. Ziua de 24 iunie devine un timp propice modificării mersului lumii, o zi în care se poate produce un transfer magic de forță, frumusețe și alte calități dinspre plante (sânziene și nu numai) înspre femei.

- continuare în pagina 2 -

Zânele bune din comunitățile tradiționale românești

- urmare din pagina 1 -

Astfel, sărbătoarea de Sânziene concentrează și transmite către oameni energiile și puterile magice ale tuturor plantelor.

„Se obișnuiește a se face de către fete și flăcăi, în dimineața Sânzienelor, înainte de arăsări soarele, câte o cunună de sânziene cu care se duc la ocolul vitelor unde o aruncă. Dacă cununa este a unei fete și de cunună se anină o vită bătrână, viitorul ei ursit va fi om în vârstă”. (Pamfile, 1910, p.91)

În Bârlad, jud. Vaslui, fetele culeg sânziene fără a fi văzute de nimeni, în special de bărbați, pentru a-și face cununi. Apoi, la căderea nopții, fac un foc de tabără în sat și dansează în jurul lui cu respectivele coronițe pe cap. Altele își pun coronița sub pernă pentru a-și visa ursitul.

„În Țara Românească, și anume în județul Brăila, este datina ca românii să-și fac, spre Sânzieni, de cu noapte, o cunună de sulfină pe care o aruncă apoi pe casă, în bătaia lunii. În zori de zi, înainte de arăsări soarele, merg să-și afle cununa și să-și vadă felul de vite la care vor avea noroc peste an”. (Pamfile, 1910, p.92-93)

La Rusca, Teregova, jud. Caraș-Severin, fete de măritat și copile merg împreună cu o mătușă pe câmp sau cu o femeie mai în vârstă să culeagă sânziene și să facă coronițe. Când ajung acasă, își dau coronița jos și o

aruncă pe casă. Dacă rămâne pe casă, fata se mărită în acel an, dacă nu – mai durează 1-2 ani. Femeile bătrâne aruncă și ele cununi pe casă. Dacă cunună a rămâne pe casă, ele vor mai fi mult timp printre cei dragi, iar dacă se întâmplă să cadă, e semn rău că se vor îmbolnăvi și chiar că vor muri în curând. Coronițele se țin până la Sân Petru.

În Maramureș, se crede că în această zi o zână frumoasă se scaldă în apa Vișeului și apoi se îmbracă într-o rochie lungă lucrată din flori de sânziene. De aceea și fetele se scaldau în apa Vișeului în locuri tănuite, în speranța de a deveni frumoase și curate ca apa neîncepută. (Bogdan, Oloș, Timiș, 1980, p.85)

În satul Prunișor, jud. Arad, se culeg flori galbene de sânziene, se împletesc în cununi și se pun la porți.¹ În Chevereșu Mare, se fac coronițe și se pun la porți pentru protecție.²

În satul Brad, jud. Hunedoara, se pun în poartă buchețele de sânziene sau se fac coronițe alături de care înfig și un trandafir roșu, ca simbol al vieții, dar și cu rol estetic. Aceste coronițe se mai pun și în mijlocul grădinii pentru rodnicie. Coronițele sunt împletite de femei. Unele fete le aruncă pe casă ca simbol al protecției și al continuității vieții.³

În satele din Gorj există practica aruncării unei cununi de Sânziene, flori de câmp, pe casă: mamele tinerelor de la sate se roagă Sânzienelor să le protejeze fiicele, să le ajute să se mărite bine. Unele spun: „Cum se aleg florile de câmp, așa să se aleagă și fata mea!”.

În satul Borăscu, jud. Gorj, fetele se încing cu o cunună de sânziene la brâu, iar noaptea își pun flori de sânziene sub pernă ca să-și viseze ursitul. La Godinești, Gorj, femeile folosesc aceste flori pentru a dezlega fermecele legate de dragoste.

În satul Turburea, Gorj, fetele pleacă dis-de-dimineață pe câmp pentru a culege florile galbene. Mai apoi, le pun în bătaia soarelui până seara, pentru a lua lumina și căldura necesare și pentru a le usca. Fetele mari sunt cele care culeg florile de sânziene și împletesc cununi. Apoi aruncă aceste cununi peste case. Dacă se lovesc sau se agață de horn, vestesc o cununie apropiată.

În satul Runcu, Gorj, există practica de a culege în dimineața de Sânziene o plantă denumită popular „Muma Pădurii”. Aceasta se ține în casă în credința de a-i proteja pe nou-născuți, de a-i ajuta să nu fie fricoși și pentru a fi feriți de rele.⁴

În Padeș, Gorj, în dimineața de Sânziene se poartă o bucată de pânză sau chiar o batistă albă care se întinde peste florile de sânziene cu rouă și se șterge fața cu aceasta pentru a dobândi frumusețe și pentru a fi plăcute spre a fi luate de nevastă. Fete tineră de măritat, bătrâne și chiar copii merg în câmp și fac coronițe din sânziene, sunătoare, trifoișor, cimbrîșor, ochiul bouului etc. Acestea au rolul de a asigura fertilitatea și sănătatea atât femeilor, cât și animalelor din gospodăria în care se pun astfel de coronițe.

În satul Corobăi, comuna Dragotești, din jud. Gorj, la primul cântat al cocoșilor (cocoșul face trecerea dintre cele două lumi) fetele însoțite de bătrâna satului merg pe câmp să împletească coronițe pe care le pun pe cap, iar

mai apoi le aruncă pe casă. Bătrâna satului e cea care stabilește ora sau ce vor face cu respectivele cununi.⁵

La Covăsânț, jud. Arad, se fac cununițe împletite cu drimoc sau cu usturoi și măr dulce. Ele se pun în cuie pe peretele casei și pe stâlpul de la poartă. (În trecut, se făceau coronițe pentru fiecare membru al familiei și se aruncau pe casă. Dacă se întâmpla să cadă coronița, nu era semn bun. Până la Sânziene era interzis să se taie mere cu cuțitul ca să nu bată piatra.)⁶ În Sepreș, se fac cununi din flori de sânziene și se duc la cimitir, se pun pe morminte și pe cruci.⁷ La Secusigiu - în ajun se adună flori de sânziene din care se fac cununi și se agață într-un cui la poartă ori pe fațada casei, în credința că aceste plante cu valențe magice țin la distanță de gospodărie forțele malefice.⁸ La Șicula, se obișnuiește să se agațe la poarta dinspre uliță coronițe din flori de sânziene. În trecut, fetele aruncau coronițele peste casă pentru a afla dacă urma să se mărite în curând. De asemenea, femeile pun snopi de sânziene în gradjurile vitelor sau pe parii gardurilor pentru a avea bunăstare în gospodărie.⁹

La Căprioara, se culeg flori de sânziene, se fac coronițe și se pun pe porțile caselor.¹⁰ În comuna Frunțișeni, jud. Vaslui, se fac coronițe din flori de sânziene și se pun în poartă pentru a feri gospodăria de durerile rele.¹¹ În comuna Roșiești, jud. Vaslui, de Sânziene se fac cununi din aceste flori despre care există credința că au puterea de a-i proteja de forțele malefice sau de boli pe locuitorii gospodăriei.¹²

În satul Boholț, comuna Beclean, jud. Brașov, copiii merg, chiar cu o zi înainte, însoțiți de preotul satului și de alți localnici la cules de flori de sânziene de pe dealurile din jurul satului. În sat există practica aruncării bortelor peste casă. Observăm că față de alte zone (unde practica

e realizată de femei), în acest sat bortele sunt aruncate pe acoperișul casei de către un bărbat, capul familiei, cel care aduce și urări de sănătate pentru fiecare membru al familiei sale. Cu ocazia acestei sărbători, sătenii se îmbracă tradițional și merg la biserică cu bortele pentru a le sfinți înainte de a fi aruncate pe case. Dacă borta rămâne pe casă, persoana căreia i-a fost atribuită va avea parte de sănătate. În caz contrar, dacă va pica de pe casă e rost de boală și chiar moarte.¹³

„Cununile bărbaților sunt împletite în formă de cruce, iar cele împletite pentru femei sunt rotunde. Fiecare își aruncă cununa sa, iar reprezentanții pe cele ale absenților. Dacă cununa se oprește pe acoperiș, este semn că acel a cui este sau pentru care s-a pomenit va avea bucurii, îi va merge bine; dacă, dimpotrivă, va cădea, este semn vădit pentru acela că-i va merge rău și poate chiar că va muri”. (Pamfile, 1910, p.93)

Constatăm, așadar, că dincolo de frumusețe și forță, Sânzienele au un caracter liminal, un timp magic al prestabilirii vieții și morții. Prin comportamentul ritual cu ocazia acestei sărbători, omul culturii tradiționale resemantizează timpul, spațiul și obiectele, oferindu-le noi valențe de natură apotropaică și propițiatoare. Prin aceste acțiuni, omul de la sat dezvăluie un întreg sistem de credințe și valori care îi conturează identitatea și orizontul mental tradițional.

Note:

1. Vasile Brăiloiu, *Monografia satului Prunișor, jud. Arad*, Editura Viața arădeană, Arad, 2008, p.77.

2. Informator Catinca Dan, Chevereșu Mare, jud. Timiș.
3. Informator Ionela Toda, satul Brad, jud. Hunedoara.
4. Informator Maria Apostol, 80 ani sat Runcu, Gorj.
5. Informator Angelica Necșulea, sat Corobăi, comuna Dragotești.
6. Informator Julan Cosmin-Mircea, Arad.
7. Informator Julan Cosmin-Mircea, Arad.
8. Informator Julan Cosmin-Mircea, Arad.
9. Informator Julan Cosmin-Mircea, Arad.
10. Informator Julan Cosmin-Mircea, Arad.
11. Informator Onel Cristian, Vaslui.
12. Informator Onel Cristian, Vaslui.
13. Informator Vasile Joanta, Ioan Paroș, Boholț, jud. Brașov.

Bibliografie

Coman, Mihai, *Studii de mitologie*, București, Editura Nemira Publishing House, 2009.

Fochi, Adrian, *Datini și eresuri populare de la sfârșitul secolului al XIX-lea: răspunsurile la chestionarele lui Nicolae Densușianu*, Editura Minerva, București – 1976.

Kernbach, Victor, *Dicționar de mitologie generală. Mituri. Divinități. Religii*, Editura Albatros, București, 1995.

Ghinoiu, Ion, coordonator, *Atlasul etnografic român*, vol. 1. *Habitatul*, Academia Română, Institutul de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu, Regia Autonomă a Monitorului Oficial, București, 2003.

Pamfile, Tudor, *Mitologia poporului român*, ed. Îngrijită și prefațată de I. Oprișan, ediția a 2-a, rev., București, Editura Vestala, vol.2, 2008.

Șăineanu, Lazăr. *Ielele sau zănele rele. Studii folclorice*, Colecția Mythos, București, Editura Saeculum, 2012.

Ursitul

Janeta IUGA

Plouă cu tine peste toate
straturile mele de femeie,
pe răzoare răsar dimineți
în curând străbătute de lele.

Tot câmpul de Afrodită
înflorește de Sânziene,
iar goliciunea se scaldă în roua unui poem-vitriol.
E un ritual născut din credința
că sămânța tuturor femeilor din mine
e-n pasul tău;
tot mai aproape ești de Chloris
și tot mai mult Zefirul meu!

Încă de la primul cântat al cocoșilor
fur zorii spre a-mi împleti cununa
pe care-n grabă o cânt și o descânt
ca lelele să plouă-ntruna
cu tine-n drumul meu
să-mi iau avânt.

Iar într-o vreme
mult să împletim în doi cununa
și rugăminți să ducem către zâne
ca timpul să oprească tot firul florii sus pe casă
din soarta ne-nmblânzită a căderii dure.

Un secol de la semnarea Tratatului de la Trianon din 4 iunie 1920

- urmare din pagina 1 -

A contat în acest proces capacitatea militară și diplomatică, a statului român de apărare a deciziilor luate de românii din aceste teritorii. Armata română a luptat în 1919 în Basarabia, Bucovina și Ungaria, la Budapesta, pentru a menține vie decizia populară și a respinge destabilizările bolșevicilor ruși ori maghiari. Lupta pentru unire s-a dus, cu aceeași intensitate și în plan diplomatic în cadrul Conferinței de Pace de la Paris¹.

Un efort continuu, susținut de tot ceea ce neamul românilor a avut mai bun prin personalitățile politice care s-au implicat, alături de oameni de cultură, avocați, ambasadori ai cauzei naționale la Paris, Londra, Roma și Washington. Regina Maria, Ion I.C. Brătianu, Take Ionescu, Nicolae Titulescu, doctorul Ioan Cantacuzino, Alexandru Vaida-Voevod, Traian Vuia, Nicolae Iorga sunt numai câteva dintre cei care s-a luptat pentru România întregită.

Deschiderea Conferinței de Pace de la Paris, la 18 ianuarie 1919, a marcat încununarea jertfelor și luptei românilor, prin înscrierea în tratatele de pace cu Germania, Austria, Ungaria și Bulgaria a deciziilor luate de către poporul român de a fi unit într-un singur stat.

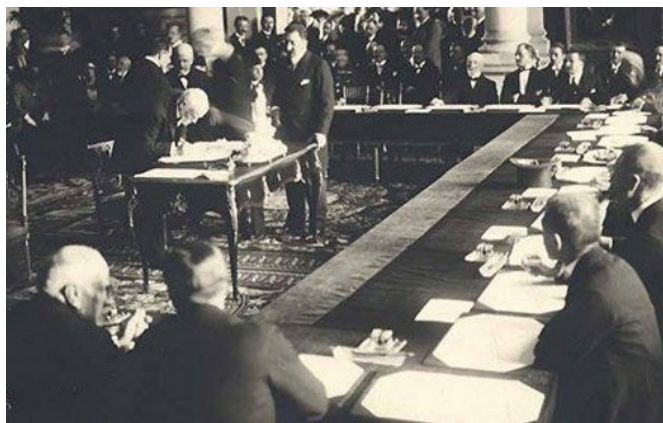
La începutul conferinței, când România a fost invitată să-și prezinte poziția, primul-ministru Ion I.C. Brătianu a vorbit despre Tratatul de alianță prin care Antanta s-a angajat să sprijine România în obținerea teritoriilor locuite în majoritate de români în Transilvania, Bucovina și Banat, cerând respectarea acestuia și recunoașterea voinței basarabenilor de a fi alături de patria-mamă. De la început însă, poziția României a fost dificilă, întrucât realitățile erau altele, iar Marile Puteri victorioase au decis ca statele cu „interese limitate”, adică statele mici, să nu fie consultate. În plus, României i se reproșa că la 7 mai 1918 semnase pacea separată cu Puterile Centrale, uitându-se că acest fapt se datora defecțiunii aliatului rus care, prăbușit sub loviturile revoluțiilor din 1917, a decis să iasă din război².

În februarie și martie 1919 au început discuțiile la nivel de experți în comisiile care urmau să traseze granițele. Istoria a scos deseori în evidență doar deciziile finale și discuțiile dintre liderii politici. În realitate, însă, comisiile de experți care înaintau factorilor politici propunerile granițelor au reprezentat locul celor mai aprige lupte diplomatice. E suficient să spunem doar că în cadrul comisiei privind granițele dintre România și Ungaria, unde s-a tranșat chestiunea Transilvaniei, delegația maghiară a venit înarmată cu statistici și hărți care indicau unele zone locuite doar de români ca fiind nepopulate.

A fost nevoie de protestul și știința unui geograf ca francezul Emmanuel de Martonne, bun cunoscător al realităților din Transilvania, să demonteze aceste falsificări interesate ale părții maghiare, care a ieșit

decredibilizată din această problemă. De altfel, mai târziu, în toiul negocierilor din martie-mai 1920, pentru Tratatul de Pace de la Trianon, premierul francez Alexandre Millerand avea să spună despre maghiari că „sunt perfizi și statisticile lor sunt mincinoase”³.

În luna mai 1919, comisia de experți a înaintat un raport cu un proiect de tratat, care a fost aprobat de către Consiliul Suprem, organul decident al Conferinței de Pace, format din marile puteri învingătoare. Evenimentele din Ungaria au precipitat însă luarea unei decizii. Republica Sovietelor proclamată în Ungaria de

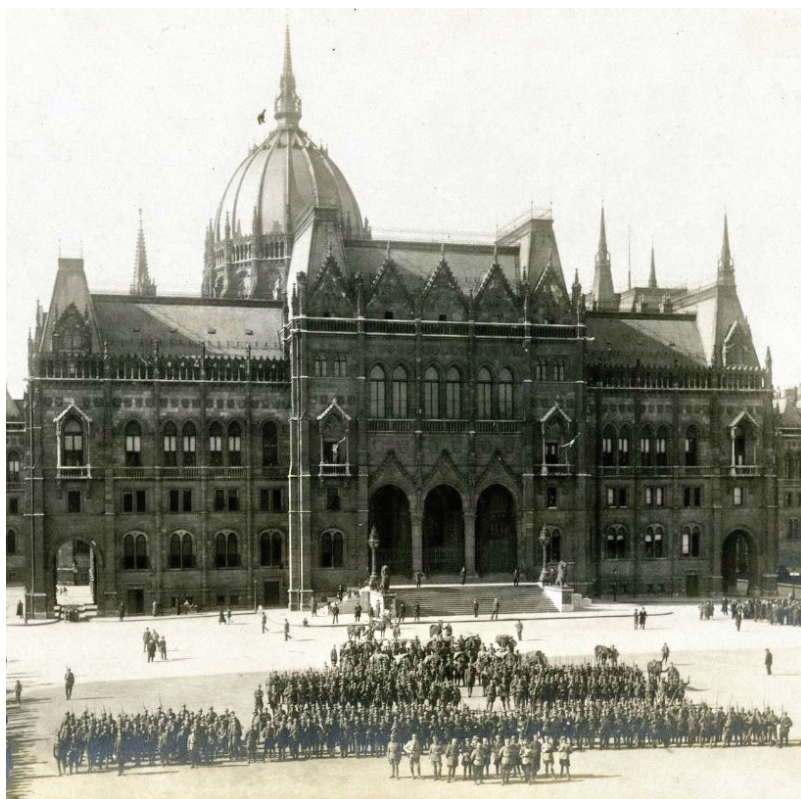
Ceremonia semnării tratatului de pace cu Ungaria, de la Trianon.
Sursa: <https://www.dantanasa.ro>

către Bela Kun și pericolul extinderii revoluției bolșevice spre Occident au alarmat Marile Puteri, iar negocierile au fost oprite. A urmat episodul în care armata română a ocupat Budapesta și abia în toamnă, când în Ungaria s-a format un guvern credibil, aliații au decis să poarte negocierile. Până atunci orice abordare pe tema tratatului cu Ungaria a fost oprită.

La 1 decembrie 1919, Conferința de Pace, prin reprezentanții săi, a trimis invitația guvernului maghiar de a participa la negocierile finale pentru Tratatul de Pace. Delegația maghiară a plecat abia la 5 ianuarie 1920 de la Budapesta, liderul acesteia fiind nimeni altul decât contele Albert Apponyi, 73 de ani, cel care, în 1907, promovase legea de maghiarizare forțată a naționalităților din Ungaria, o lege prin care românii urmau să fie deznaționalizați și prizoniți. În ziua de 15 ianuarie, delegația maghiară a fost primită de Marile Puteri și i s-a înmănat textul tratatului. A doua zi, în fața prim-miniștrilor Franței, Angliei, Italiei, ambasadiorilor SUA și Japoniei, Apponyi și-a ținut discursul. În februarie și martie au avut loc noi consultări. A fost nevoie de protestul colectiv al României, Cehoslovaciei, Regatului Sârbo-Croato-Sloven (Iugoslavia de mai târziu) pentru ca Marile Puteri să nu aplece urechea la cântecul de

sirenă al diplomației maghiare. Aceasta din urmă a declanșat o veritabilă campanie de susținere a cauzei sale și de obținere a unor condiții mai bune. La 6 mai 1920, președintele Consiliului Suprem, A. Millerand, a înmânat șefului delegației maghiare textul tratatului și o scrisoare în care justifica poziția Marilor Puteri față de tratat, solicitând ca parlamentul maghiar să ratifice tratatul și guvernul să-l semneze.

Marile Puteri învingătoare respingeau pretențiile Ungariei, iar prin vocea lui Millerand explicau și de ce: „Voința popoarelor a fost exprimată în octombrie și noiembrie 1918, când monarhia dualistă s-a prăbușit și popoarele asuprite au decis să se unească cu frații lor italieni, români, iugoslavi și cehoslovaci. Evenimentele care s-au produs constituie tot atâtea mărturii noi despre sentimentele naționalităților pe vremuri subjugate sub coroana Sfântului Ștefan”. Tratatul de la Trianon a consfințit existența unui stat maghiar independent, ideal

Regimentul 15 Infanterie în fața Palatului Parlamentului din Budapesta.
Sursa: <https://ro.wikipedia.org>

al revoluționarilor maghiari de la 1848 și al oamenilor politici unguri în perioada de sfârșit a Dublei Monarhii, chiar dacă nu în frontierele imaginare de aceștia. În pofida acestui fapt, Tratatul a fost și continuă să fie perceput în mentalul colectiv maghiar drept o catastrofă. Din această perspectivă Tratatul de la Trianon reprezintă actul care a consfințit sfârșitul regatului Sfântului Ștefan care, de facto, dispăruse în secolul al XVI-lea, prin înfrângerea de la Mohács (1526) și divizarea teritoriilor sale între Imperiul Otoman și Sfântul Imperiu Roman (devenit ulterior Austria și din 1867 Austro-Ungaria), dar care, formal, a continuat să existe, împărații de la Viena purtând până la sfârșit și titlul de regi apostolici ai Ungariei⁴.

La Budapesta s-a cerut respingerea textului. Ziarul „Pesta Hirlap” condamna tratatul și încheia articolul astfel: „Nem, Nem, Soha (Nu, Nu, Niciodată)”, cuvinte care aveau să devină sloganul revizionismului maghiar. În ziua de 4 iunie 1920, la ora 16:30, în clădirea marelui palat Trianon din Versailles, a fost semnat tratatul dintre puterile aliate și asociate, printre care și țara noastră și Ungaria. Tratatul a fost semnat din partea ungară de Agost Benárd și Alfréd Drasche-Lázár, iar din partea României de dr. Ioan Cantacuzino și Nicolae Titulescu. Documentul a mai fost semnat și de alți 36 de șefi de guverne, miniștri de externe, ambasadori reprezentând 23 de state din Europa, America de Sud și de Nord, Africa și Australia⁵.

Tratatul era complex. Avea 14 părți, 364 de articole și 164 de pagini. În partea a doua, începând de la articolul 27, documentul prevedea granițele Ungariei cu vecinii săi: Austria, Statul sârbo-croat-sloven, România, Cehoslovacia. Partea a treia, denumită clauze politice europene, prevedea, la articolul 45, că „Ungaria renunță, în ceea ce o privește, în favoarea României, la toate drepturile și teritoriile asupra fostei monarhii Austro-Ungare situate dincolo de frontierele Ungariei, astfel cum sunt fixate la art. 27, partea a II-a (Frontierele Ungariei) și recunoaște prin prezentul Tratat sau prin orice alte Tratamente încheiate în scopul de a îndeplini prezenta încheiere, ca făcând parte din România”⁶.

Pentru Ungaria, Tratatul de la Trianon a însemnat dezmembrarea „Ungariei Mari” și alipirea părților locuite de alte naționalități decât cea maghiară la statele nou formate, Cehoslovacia, Iugoslavia, ori la cele ce și-au desăvârșit unitatea națională, cazul României. În mentalul colectiv maghiar, însă, Trianonul a fost perceput ca o uriașă traumă, o mare catastrofă, însă pentru națiunile asuprite de secole, a reprezentat o eliberare.⁷

Au trecut 100 de ani de la Tratatul de la Trianon, iar pentru noi, românii, acesta a reprezentat o încununare a suferințelor poporului nostru, a aspirațiilor naționale de unire a tuturor românilor într-un singur stat. Moștenirea acelei perioade este și astăzi vie, reprezentând o datorie a noastră, a tuturor, de a o duce mai departe și de a o onora pe această cale jertfele și lupta înaintașilor noștri.

Note:

1. Dorin Stănescu, *100 de ani de la Tratatul de la Trianon*, ziarul *Lumina*, din 4 iunie, 2020.
2. Petre Otu, *România în primul război mondial, Marea Unire de la 1918*, Editura Litera, București, 2017, p. 65.
3. Dorin Stănescu, *art. cit.*, p. 3.
4. *Ungaria agită Trianonul în numele „unității tuturor maghiarilor”*, *Adevărul*, 23 mai 2010.
5. Larry Watts, *Consecințele Tratatului de la Trianon pentru români și maghiari*, *Adevărul*, 13 aprilie 2013.
6. Ciprian Stoleru, *Războiul de după Marele Război: Drumul României către Tratatul de la Trianon*, *Historia special*, iunie 2020 pp.6-27.
7. *Ibidem*, p. 3

Avocatul României Mari – francezul Emmanuel de Martonne

Ion N. OPREA

România, așa cum a rezultat ea de pe urma Primului Război Mondial, cu Basarabia, Bucovina și Transilvania reunite la Regat, are în spate nu numai jertfa unei întregi națiuni, trăitorii, nu numai românii, au muncit mult, au gândit și alergat cum nu ne închipuim pentru a păstra, consolida, dezvolta închipuirea cea mare a lui Mihai Viteazul, spun documentele, istoria românilor, „au existat oameni care, din dragoste față de poporul român, dar și respectând adevărul istoric, au adus o contribuție decisivă în momentul și în locul unde s-au trasat granițele de după război”.

Nu toți foștii aliați au dat bir cu fugiții, au fost guverne și oameni care au acționat pentru noi precum bunii români. Un astfel de om, despre care am să reamintesc, suntem doar în preajma Centenarului Marii Uniri, a fost și este înscris în Istoria de suflet a românilor, omul Emmanuel de Martonne, care la îndemnul unui fost coleg al său – românul Mircea Eliade – care iubind încă din fragedă tinerețe locurile locuite de români fiind și rămânând îndrăgostit de ele și de poporul care le stăpânea, i-a acceptat îndemnul și s-a ocupat serios tocmai de studiul Carpaților, leagănul de viață a bunilor români, țara dacilor. Activitatea aceasta i-a servit, mai târziu, solicitat, la Congresul de Pace de la Paris, prin modul cum a susținut cauza românilor, a devenit un fel de avocat al nostru care, cu fapte și date, a convins Marile Puteri de justetea cerințelor românilor la tratative.

Dar cine este Emmanuel de Martonne? Născut la 1 aprilie 1873 în Franța (mort la 24 iulie 1955) tot în țara lui, a fost un geograf și pedagog bine cunoscut și în România interbelică pentru studierea riguroasă a Munților Făgărașului de a căror „fumusețe sălbatică, neatinsă și pură a fost profund impresionat, numindu-i Alpii Transilvaniei”, cum menționează Wikipedia, un geograf care prin contribuțiile sale a ajutat la trasarea granițelor României Mari, când a trebuit.

„A făcut-o de pe poziția unui savant deja recunoscut, a omului care era o autoritate în geografia teritoriului românesc și a celui sud-est european. Ca fondator al geografiei umane, studiind simultan două tipuri de geografie – cea umană și cea fizică – era convins că explicația fenomenelor constatate în geografia umană are legătură directă cu geografia fizică, cu specificul spațiului unde locuiește un popor”, lucru pe care l-a explicat experților de la Conferința de la Paris și a fost ascultat.

Nu numai în Franța, geopoliticianul este considerat și astăzi dar și atunci întemeietorul Geografiei umane, era recunoscut ca un savant, un om de știință cu o operă vastă, care își legase activitatea, de la început, de spațiul geografic locuit de români. La doar 25 de ani, Emmanuel de Martonne începuse să cerceteze Carpații Meridionali pe care, am spus, îi denumise

Sursa: https://ro.wikipedia.org/wiki/Emmanuel_de_Martonne

„Alpii Transilvaniei”, ca în 1902, la 29 de ani, să-și susțină teza de doctorat care are titlul „*La Valachie: essai de monographie géographique*” („*Valahia: eseu de monografie geografică*”), dedicată mentorului său, Vidal de la Blache, teză care va fi urmată de altă lucrare importantă „*Recherches sur la distribution géographique de la population en Valachie*” („*Cercetări privind distribuția geografică a populației în Valahia*”). Devenea, astfel, principalul specialist în geografia carpato-dunăreană.

În timpul Primului Război mondial, colaborase cu Serviciul cartografic al armatei franceze, susținătoare a armatei române, și a sperat prin activitatea sa zi de zi, ca România să intre în război alături de Antantă. Ce a urmat după 1918 se știe, dar e prea puțin amintit în România. Argumentele lui Emmanuel de Martonne, hărțile pe care el le-a pus la dispoziția decidenților politici, modalitatea în care și-a susținut ideile l-au transformat într-un adevărat avocat al noilor state care se vor naște după război. A fost avocatul României, dar și al Poloniei, al Regatului sârbilor, croaților și slovenilor și al Cehoslovaciei la Conferința de pace, când s-au stabilit granițele.

În 1918, fiind desemnat expert al Comitetului de studii de pe lângă Conferința de Pace de la Paris (1919-1920) în cadrul tratatelor de încheiere a păcii după Primul Război Mondial, el devine principalul autor al recomandărilor făcute, cu obiectivitate, guvernului

francez, privind teritoriile ce urmau să fie recunoscute României și Poloniei prin tratatele de pace. El a călătorit pe teren și conform *principiului viabilității* frontierelor, a obținut extinderea frontierei Poloniei spre est și a României spre vest cu câțiva kilometri, pentru ca importante căi ferate (de exemplu Timișoara-Arad-Oradea-Satu Mare) să nu se întretaie de mai multe ori cu granița. El a conceput *principiul viabilității* conform căruia stabilirea granițelor trebuie să depindă nu numai de grupările etnice, ci și de motive geografice (relief, ape, accesibilitate) și de infrastructurile teritoriului.

Opunându-se cu argumente susținerilor delegaților americani și britanici, el a contribuit, în mod semnificativ, la *desenarea* granițelor din 1918-1921 (dintre care cele trasate între România, Serbia și Ungaria, mai sunt valabile și astăzi).

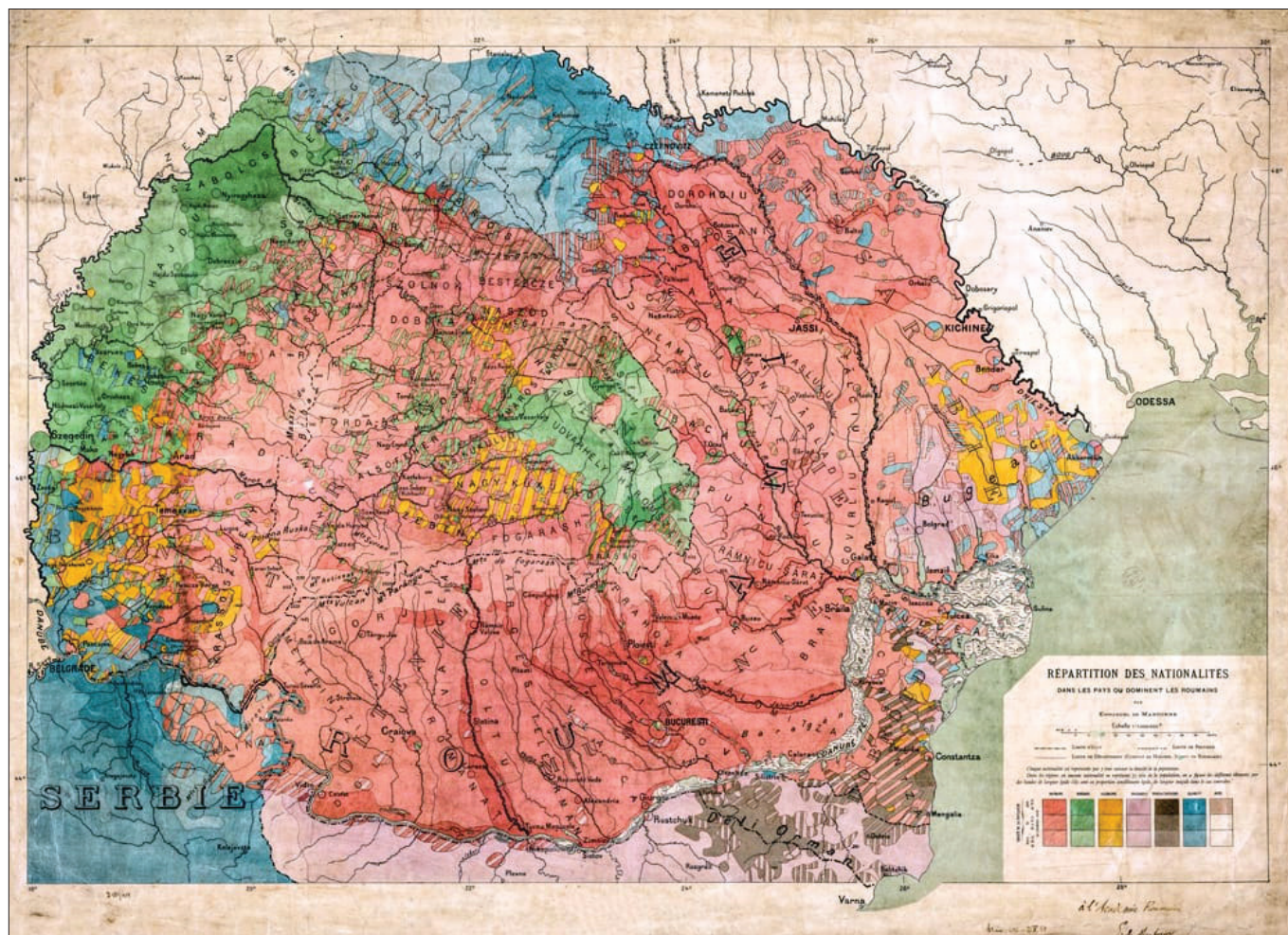
În semn de recunoaștere a acestor multiple merite, Academia Română s-a onorat prindu-l încă din 1912 drept titular de onoare a instituției.

„Intervenția lui De Martonne în cadrul Comisiilor teritoriale întrunite, în 1919, la Paris, a fost decisivă și a însemnat, fără nicio exagerare, stabilirea efectivă a frontierelor româno-sârbă, româno-ungară, româno-bulgară și româno-rusă, care s-au bazat pe studiile sale de geografie umană și pe prestigiul acurateții muncii

sale academice”, scrie Marius Cosmeanu într-un studiu al său publicat în 2015.

Cât de greu, deosebit de greu a fost la Paris, istoricii o știu foarte bine, faptele le rezumăm ca să ni le reamintim, dar și pentru cei de după noi, să nu se uite. Cum avea să i se recunoască României, cu pacea de la București, semnată de Guvernul Marghiloman, statutul de țară învingătoare, după războiul care o afectase atâta?: conform păcii semnate de guvernul Alexandru Marghiloman din 24 aprilie-7 mai 1918 Dobrogea era ocupată de Puterile Centrale, România urma a avea acces la mare pe un drum comercial până la Constanța, erau făcute rectificări de frontieră în favoarea Austro-Ungariei pe linia Munților Carpați, România cedase 5600 km², armata română era desființată, iar Germania obținea monopolul asupra comerțului pe Dunăre, lua în stăpânire șantierele navale românești, obținea monopolul asupra petrolului românesc pe termen de 90 de ani, iar starea de război a noastră, a României, era înlocuită cu starea de ocupație, noroc de faptul că Regele, șeful Statului, n-a semnat un asemenea Tratat.

La cele de mai sus nu trebuie uitat și că pe 13 noiembrie 1918, influențați de propaganda ungurească care se mutase și susținea interesele unora din marile puteri care nu erau interesate ca o țară puternică la

Harta repartizării etnice în țările cu populație predominant românească, elaborată de Em. de Martonne și editată în cadrul studiului său *Essai de carte ethnographique des pays roumains*, în *Annales de Geographie*, 1, 29, nr. 158, 1920, pp. 81-98. Sursa: BAR, Cabinetul de Hărți, inv.246, D.V.50. ¹

gurile Dunării, ca România noastră, bine ancorată în Carpații ei, cu mari resurse naturale, - petrol, lemn, sare, importante recolte cerealiere și animale belșug – la Belgrad, Aliații au semnat și Convenția militară de Armistițiu cu Ungaria care împărțea Transilvania, cu o linie de demarcație pe Mureș care o lăsa, pe mai departe, sub autoritatea Ungariei. O situație, după cum se vede intolerabilă, de revendicat pentru România:

În cazul României, misiunea lui de Martonne a fost extrem de dificilă, din acest punct de vedere. Intervenția sa în cadrul Comisiilor teritoriale, întrunite în 1919, la Paris, a fost decisivă. Datorită lui, o spun istoricii, fără nicio exagerare, s-a putut trece la „*stabilirea efectivă a frontierelor româno-sârbă, româno-maghiară, româno-bulgară și româno-rusă, care s-au bazat pe studiile sale de geografie umană și pe prestigiul acurateții muncii sale academice*”.

Alungarea armatei bolșevizate rusești din fosta Basarabie țaristă de către Armata Română, ocuparea însăși a Budapestei și punerea pe fugă a celor puși acolo de ruși, atárnarea opincilor românești pe sediul parlamentului local drept simbol a românismului învingător, au creat cadrul pentru Proclamarea Unirii definitive a Transilvaniei cu România (27 martie 1918). A urmat restul procesului de reunificare, dar, pentru români, a fost important că delegații Franței, a Imperiului Britanic, Italiei și Japoniei au semnat, la 28 octombrie 1920, Tratatul de la Paris, unde se recunoștea unirea tuturor provinciilor românești cu România. Dar, pentru asemenea pași definitivi a fost nevoie, și de această dată, de efort diplomatic, dar și de păreri specialiștilor. Iar numele lui de Martonne a apărut încă o dată în acest moment istoric decisiv.

În studiul său, intitulat „Transilvania”, spune și mass-media, „Emmanuel de Martonne analizează originea și evoluția naționalităților din Transilvania, subliniind originea daco-latină și preponderența populației românești, făcând referiri la justetea drepturilor românilor din teritoriile aflate sub dominație străină, care corespund principiilor asupra drepturilor naționalităților, adoptate de Puterile Antantei. După război, geograful francez a continuat să sprijine România, a atras alți tineri francezi spre studierea acestei zone. A făcut multe vizite după război și și-a convins discipolii să-i continue munca, unul dintre ei fiind Robert Ficheux, care a scris cărți esențiale despre moți și Munții Apuseni” (vezi în acest sens și lucrarea „Ficheux Robert, „moțul francez”, membru al Academiei Române, autor a 27 cărți, toate referitoare la România, omul căruia îi datorăm granițele de azi”, p.526-540, din „OBELISC. ALBUM-DICȚIONAR. Opera Omnia” de Ion N. Oprea, Editura Tipo-Moldova, Iași, 998 pagini).

Note:

1. Emmanuel de Martonne (1873-1955) a fost unul dintre geografii celebri ai secolului XX, discipol al lui Paul Vidal de la Blanche.

Fondator al școlii franceze de geopolitică, a fost primul savant care și-a focusat cercetările pe geografia umană, având ca obiect de studiu, la început, spațiul românesc. Astfel, cu o

documentație temeinică la activ, devine cel mai bun specialist al geografiei carpato-danubiene, studiile sale cuprinzând - tematic și geografic – un spațiu larg, din Basarabia până în Balcani.

Convocat în comisia de expediții, la Conferința de Pace de la Paris (1919-1920), Emmanuel de Martonne se pune în serviciul adevărului istoric, argumentând, prin studiile și hărțile pe care le-a elaborat, legitimitatea popoarelor din Europa Centrală și de Est la întregirea teritoriilor lor naționale. Astfel, geograful francez joacă un rol esențial în stabilirea și recunoașterea, de către Comisiile teritoriale întrunite la Paris, a hotarelor României, Poloniei, Regatului sârbo-croat și ale Cehoslovaciei.

Tratatul de pace cu Ungaria

Stabilirea hotarului dintre România și Ungaria s-a consfințit prin semnarea tratatului de pace de la Trianon (un palat de la Versailles, lângă Paris), la 4 iunie 1920, de către S.U.A., Imperiul Britanic, Franța, Italia, Japonia, România, Belgia, Grecia, China, Cuba, Nicaragua, Panama, Polonia, Portugalia, Iugoslavia, Siam, Cehoslovacia, pe de o parte, și Ungaria, pe de altă parte.

Din partea română, tratatul a fost semnat de dr. Ioan Cantacuzino, Ministru de Stat și Nicolae Titulescu, fost Ministru, Secretar de Stat.

Tratatul recunoștea apartenența la România a Transilvaniei. La baza stabilirii hotarelor a stat harta etnica a teritoriilor majoritar românești elaborată de geograful francez Emmanuel de Martonne, părintele geografiei umane. Acesta a fost desemnat expert în Comitetul de studii privind frontierele, în cadrul Conferinței de pace de la Paris (1919-1920).

Cu o expertiză complexă și studii temeinice de teren, Emmanuel de Martonne a făcut guvernului francez recomandări obiective privind stabilirea hotarelor României.

Din textul tratatului:

Art.45. Ungaria renunță, în ce-o privește, în favoarea României, la orice drepturi și titluri asupra teritoriilor din fosta monarhie austro-ungară, situate dincolo de frontierele Ungariei, așa cum sunt fixate la art.27. Partea II (Frontierele Ungariei) și recunoscute prin prezentul Tratat sau orice alte tratate încheiate în vederea reglementării actualelor chestiuni ca făcând parte din România.

Art.46. În termen de 15 zile de la intrarea în vigoare a prezentului Tratat, se va constitui o Comisie compusă din șapte membri, din care cinci vor fi numiți de către principalele Puteri aliate și asociate, unul de către România și unul de către Ungaria, pentru a stabili la fața locului traseul limitei de frontieră prevăzută la art. 27, pct.3, Partea II (Frontierele Ungariei).

Art.47. România recunoaște și confirmă, față de Ungaria, angajamentul său de a accepta înserarea, într-un tratat încheiat cu principalele Puteri aliate și asociate, a dispozițiilor socotite necesare de către aceste Puteri, pentru a proteja în România interesele locuitorilor care diferă de majoritatea populației prin rasă, limbă și religie, precum și pentru a proteja libertatea de tranzit și un regim echitabil pentru comerțul celorlalte națiuni.

Bibliografie:

Ion Calafeteanu, Gheorghe Sbârnă, *Tratatele de Pace ale României 1919-1920*, Editura Muzeului Literaturii Române, București, 2017.

Jean-Louis Tissier, Martonne (Emmanuel de), in Jacques Juillard, Michel Winock (dir.), *Dictionnaire des intellectuels français*, Paris, Seuil, 1996, p. 758-759.

Guy Baudelle, Marie-Vic Ozouf-Marignier, Marie-Claire Robic (dir.), *Géographes en pratiques (1870-1945). Le terrain, le livre, la Cité*, Presses universitaires de Rennes, 2001, 390 p.

CENTENARUL UNUI TRATAT ISTORIC

Ghiță NAZARE

Sunt momente în istoria unui popor care-i împlinesc deziderate seculare și-i deschid largi perspective pentru dezvoltarea viitoare. Un asemenea moment pentru poporul român l-a reprezentat **TRATATUL DE LA TRIANON**, 4 iunie 1920.

Tratatul de la Trianon, numit astfel după locul în care a fost semnat (Palatul Marele Trianon de la Versailles), la data de 4 iunie 1920, între Puterile Aliate învingătoare în Primul Război Mondial, 16 state, între care și România, pe de o parte, și Ungaria, în calitate de stat succesor al Monarhiei Austro-Ungare, stat învins în Primul Război Mondial, pe de altă parte. Dreptul internațional statuat prin Tratatul de la Trianon se suprapune dreptului istoric privind existența neîntreruptă a românilor în Transilvania, fapt care-i dă forță și credibilitate.

Tratatul de la Trianon, care are ca obiect reglementarea statutului politic al provinciei românești Transilvania după Primul Război Mondial, reprezintă, de fapt, recunoașterea internațională a înfăptuirii *prin noi înșine* a unui deziderat secular al poporului român, acela al unității naționale. Stau măturie în acest sens următoarele documente: Rezoluția Sfatului Țării de unire a Basarabiei cu România, adoptată la 27 martie 1918, Declarația de unire a Bucovinei cu România, la 28 noiembrie 1918 și Rezoluția Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918, valorificând astfel inteligent un context internațional devenit favorabil, desmembrarea marilor imperii ale vremii, Austro-Ungaria, Imperiul Țarist și Imperiul Otoman, sub presiunea mișcărilor naționale de eliberare.

La Centenarul Tratatului de la Trianon, orice punere în discuție a valabilității/ modificării sale este inutilă și total neproductivă, indiferent din partea cui ar veni. Este și motivul pentru care nici noi nu ne propun prin acest text să deschidem o asemenea discuție, lăsând documentele vremii să vorbească.

Tratatul de la Trianon a avut drept obiectiv stabilirea frontierelor noului stat Ungaria cu vecinii săi: Austria, Regatul Sârbilor, Croaților și Slovacilor (stat care ulterior a devenit Iugoslavia), România și Cehoslovacia. Tratatul are patru părți: prima parte include Pactul Ligii Națiunilor (parte comună pentru toate tratatele de pace încheiate între Puterile Aliate, învingătoare, și fiecare dintre statele învinse); partea a doua (art. 27-35) definește frontierele Ungariei cu statele vecine. Frontiera româno-ungară este descrisă în art. 27, care corespunde actualei frontiere dintre România și Ungaria; partea a treia (art.36-78),

intitulată „Clauze politice pentru Europa”, conține o serie de clauze privind, pe de o parte, cadrul bilateral al relațiilor dintre Ungaria și statele vecine, recunoașterea unor clauze politice privind anumite state din Europa (Belgia, Luxemburg ș.a.), dispoziții referitoare la cetățenie, protecția minorităților naționale, pe de altă parte; partea a patra (art.79-101, intitulată „Interesele Ungariei în afara Europei”, conține prevederi referitoare la renunțarea de către Ungaria la tratatele încheiate de Monarhia Austro-Ungară cu alte state.

Din partea României, Tratatul de la Trianon a fost semnat din partea României de către dr. Ion Cantacuzino și de Nicolae Titulescu.

În finalul acestui text informativ, transcriem întocmai articolele care privesc direct reglementarea aspectelor teritoriale dintre România și Ungaria și relațiile dintre cele două țări:

„Articolul 45. Ungaria renunță, în ceea ce o privește, în favoarea României, la toate drepturile și teritoriile asupra fostei monarhii Austro-Ungare situate dincolo de frontierele Ungariei, astfel cum sunt fixate la art. 27, partea a II-a (Frontierele Ungariei) și recunoaște prin prezentul Tratat sau prin orice alte Tratate încheiate în scopul de a îndeplini prezenta încheiere, ca făcând parte din România.”

„Articolul 47. România recunoaște și confirmă, față de Ungaria, angajamentul său de a accepta insertarea, într-un tratat încheiat cu principalele puteri aliene și asociate, a dispozițiilor socotite necesare de către aceste puteri, pentru a proteja în România interesele locuitorilor care diferă de majoritatea populației prin rasă, limbă și religie, precum și pentru a proteja libertatea de tranzit și un regim echitabil pentru comerțul celorlalte națiuni.”

„Articolul 161. Alianții și guvernele asociate afirmă și Ungaria acceptă responsabilitatea Ungariei și aliaților ei pentru cauzele de pierderi și daune la care guvernele aliene, asociate și cetățenii lor au fost supuși, ca o consecință a războiului impus prin agresiunea Austro-Ungară și aliații ei.”

În concluzie, în spiritul documentelor la care am făcut referire mai sus, rămâne ca fiecare cititor al revistei noastre să judece cu obiectivitate actul internațional care a reglementat statutul relațiilor româno-ungare, act pe care îl aniversăm la începutul lunii iunie, semnat la Trianon de reprezentanți oficiali ai celor două țări acum 100 de ani.

Punct!

CIRCULAȚIA MONETARĂ ÎN BASARABIA (1812-1829)

- urmare din numărul trecut -

Marian BOLUM

5 kopeiki 1828, tip III⁷⁴

Metal-argint 868 ‰. Muchie zimțată oblic. Diametru: 15,1 mm. Greutate: 1,04 g⁷⁵. Monetărie: Saint Petersburg, C.П.Б. Fețe amplasate medalistic. Intrată în circulație în anul 1826. Au fost bătute șase emisiuni, între anii 1826-1831. Tiraj total cunoscut: 60.003 de exemplare⁷⁶.

Avers: central stema Imperiului, vulturul cu aripile coborâte, cu două capete și cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o suliță în mână, ucigând balaurul. În gheare vulturul are un mănunchi de nuiete, o făclie și o panglică, în dreapta și o cunună de laur și o panglică, în stânga. În dreapta și în stânga stemei inițialele meșterului monetar Nikolay Grachev – НГ. Dedesubt anul emisiunii, 1826 ГОДА. Cerc perlat exterior.

Revers: circular, o ghirlandă formată din ramuri de laur, în stânga și de stejar, în dreapta. Deasupra coroana imperială. Central, valoarea nominală, 5 КОПѢЕКЪ, pe două rânduri. Dedesubt, sub o linie orizontală ornamentală, inițialele monetăriei, С.П.Б. Cerc perlat exterior.

10 kopeiki 1814, tip III⁷⁷

Metal-argint 868 ‰. Muchie punctată. Diametru: 17,65 mm. Greutate: 2,07g⁷⁸. Monetărie: Saint Petersburg, C.П.Б. Fețe amplasate medalistic. Intrată în circulație în anul 1826. Au fost bătute șase emisiuni, între anii 1826-1831. Tiraj total cunoscut: 2.050.001 de exemplare⁷⁹.

Avers: central stema Imperiului, vulturul cu aripile coborâte, cu două capete și cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o suliță în mână, ucigând balaurul. În gheare vulturul are un mănunchi de nuiete, o făclie și o panglică, în dreapta și o cunună de laur și o panglică, în stânga. În dreapta și în stânga stemei inițialele meșterului monetar Nikolay Grachev – НГ. Dedesubt anul emisiunii, 1826 ГОДА. Cerc perlat exterior.

Revers: circular, o ghirlandă formată din ramuri de laur în stânga și de stejar în dreapta. Deasupra coroana imperială. Central, valoarea nominală, 10. КОПѢЕКЪ., pe două rânduri. Dedesubt, sub o linie orizontală ornamentală, inițialele monetăriei, С.П.Б. Cerc perlat exterior.

În anul 1826 în paralel cu monedele de 5 copeici și de 10 copeici tip III se bat și monedele de 5 copeici și de 10 copeici tip II.

20 kopeiki 1826, tip II⁸⁰

Metal-argint 868 ‰. Muchie punctată. Diametru: 22 mm. Greutate: 4,14 g⁸¹. Monetărie: Saint Petersburg, C.П.Б. Fețe amplasate medalistic. Intrată în circulație în anul 1826. Au fost bătute șase emisiuni, între anii 1826-1831. Tiraj total cunoscut: 2.815.001 de exemplare⁸².

Avers: central stema Imperiului, vulturul cu aripile coborâte, cu două capete și cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o suliță în mână, ucigând balaurul. În gheare vulturul are un mănunchi de nuiete, o făclie și o panglică, în dreapta și o cunună de laur și o panglică, în stânga. În dreapta și în stânga stemei inițialele meșterului monetar Nikolay Grachev – НГ. Dedesubt anul emisiunii, 1826 ГОДА. Cerc perlat exterior.

Revers: circular, o ghirlandă formate din ramuri de laur (stânga) și de stejar (dreapta). Deasupra coroana imperială. Central, valoarea nominală, 20. КОПѢЕКЪ., pe două rânduri. Dedesubt, sub o linie orizontală ornamentală, inițialele monetăriei, С.П.Б. Cerc perlat exterior.

În anul 1826 în paralel cu moneda de 20 copeici tip II se bate și moneda de 20 copeici tip I.

25 kopeiki/1 polupoltinnik/1/4 ruble 1827, tip III⁸³

Metal-argint 868 ‰. Muchie punctată. Diametru: 24,3 mm. Greutate: 5,18 g⁸⁴. Monetărie: Saint Petersburg, *С.П.Б.* Fețe amplasate medalistic. Intrată în circulație în anul 1827. Au fost bătute cinci emisiuni, între anii: 1827-1831. Tiraj total cunoscut: 1.160.002 de exemplare⁸⁵.

Avers: central stema Imperiului, vulturul cu aripile coborâte, cu două capete și cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o sulită în mână, ucigând balaurul. În gheare vulturul are un mănunchi de nuiele, o făclie și o panglică, în dreapta și o cunună de laur și o panglică, în stânga. În dreapta și în stânga stemei inițialele meșterului monetar Nikolay Grachev –НГ. Dedesubt anul emisiunii, 1827, încadrat de două stele cu câte șase raza. Cerc perlat exterior.

Revers: circular, o ghirlandă formate din ramuri de laur (stânga) și de stejar (dreapta). Deasupra coroana imperială. Central, valoarea nominală, 25 КОПѢЕКЪ., pe două rânduri. Dedesubt, sub o linie orizontală ornamentală întreruptă la mijloc de un punct, inițialele monetăriei, *С.П.Б.* Cerc perlat exterior.

În 1826 nu au fost bătute monede cu valoarea nominală de 25 de copeici. Monedele bătute în anii 1827 și 1830 au două variante, la una dintre ele scutul din centrul stemei atinge coroana, iar la cealaltă scutul nu atinge coroana⁸⁶.

50 kopeiki/1 poltina/1/2 ruble 1827, tip III⁸⁷

Metal-argint 868 ‰. Muchie netedă inscripționată: *СЕР. 83 1/3 ПРОБЫ 2 ЗОЛ. 41 7/25 ДОЛ.* Diametru: 28,5 mm. Greutate: 10,37 g. Grosime: 1,76 mm⁸⁸. Monetărie: Saint Petersburg, *С.П.Б.* Fețe amplasate medalistic. Intrată în circulație în anul 1826. Au fost bătute șase emisiuni, între anii 1826 și 1831. Tiraj total cunoscut: 164.000 de exemplare⁸⁹.

Avers: central stema Imperiului, vulturul cu aripile coborâte, cu două capete și cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o sulită în mână, ucigând

balaurul. În gheare vulturul are un mănunchi de nuiele, o făclie și o panglică, în dreapta și o cunună de laur și o panglică, în stânga. În dreapta și în stânga stemei inițialele meșterului monetar Nikolay Grachev –НГ. Circular, valoarea nominală *МОНЕТА ПОЛТИНА* și anul emisiunii, 1826 ГОДА. Între cele două cuvinte ce exprimă valoarea nominală este imprimată o stea cu șase raze. Cerc perlat exterior.

Revers: circular, o ghirlandă formate din ramuri de laur, în stânga și de stejar, în dreapta. Deasupra coroana imperială, varianta îngustă. Central, pe patru rânduri textul: *ЧИСТАГО СЕРЕБРА 2 ЗОЛОТН. 10 1/2 ДОЛЕЙ.* Dedesubt, sub o linie orizontală ornamentală, inițialele monetăriei, *С.П.Б.* Cerc perlat exterior.

Monedele bătute în anul 1826 au două variante, la una dintre ele coroana de pe revers este îngustă, iar la cealaltă coroana de pe revers este largă. Și monedele bătute în anul 1830 au două variante, la una dintre ele scutul din centrul stemei atinge coroana, iar la cealaltă scutul nu atinge coroana⁹⁰. În anul 1826 în paralel cu moneda de 50 copeici, tip III se bate și moneda de 50 copeici, tip II.

1 ruble 1827, tip III⁹¹

Metal-argint 868 ‰. Muchie inscripționată, *СЕР-83 1/3 ПРОБЫ 4 ЗОЛ-82 14/25 ДОЛИ.* Diametru: 35,5 mm. Greutate: 20,73 g⁹². Monetărie: Saint Petersburg, *С.П.Б.* Fețe amplasate medalistic. Intrată în circulație în anul 1826. Au fost bătute șase emisiuni, între anii 1826 și 1831. Tiraj total cunoscut: 584.005 de exemplare⁹³.

Avers: deasupra, circular, valoarea nominală, *МОНЕТА РУБЛЬ.* Între cele două cuvinte este imprimată o stea cu șase raze. Central stema Imperiului, vulturul cu aripile coborâte, cu două capete și cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o sulită în mână, ucigând balaurul. În gheare vulturul are un mănunchi de nuiele, o făclie și o panglică, în dreapta și o cunună de laur și o panglică, în stânga. În dreapta și în stânga stemei inițialele meșterului monetar Nikolay Grachev –НГ. Dedesubt, circular, anul emisiunii, 1826 ГОДА. Cerc perlat exterior.

Revers: circular, o ghirlandă formată din ramuri de laur, în stânga și de stejar, în dreapta. Deasupra coroana imperială, varianta îngustă. Central, pe patru rânduri textul: *ЧИСТАГО СЕРЕБРА 4 ЗОЛОТН. 21 ДОЛЯ.*

Dedesubt, sub o linie ornamentală, inițialele monetăriei, *С.П.Б.* Cerc perlat exterior.

Monedele bătute în anul 1830 au două variante, la una dintre ele panglicile de la stema de pe avers sunt scurte, iar la cealaltă panglicile de la stema de pe avers sunt lungi.⁹⁴

În anul 1826 în paralel cu moneda de 1 rubla, tip III se bate și moneda de 1 rubla, tip II.

În timpul țarului Nicolae I au fost bătute primele monede de platină din lume. Între anii 1828 și 1845 au fost bătute monede de platină cu valori nominale de 3, 6 și 12 ruble. Deoarece valoarea platinei era de 5,2 ori mai mare decât a argintului putem înțelege de ce s-a ajuns la astfel de valori nominale, nespecifice pentru circulația monetară din Imperiu.

3 ruble 1828, tip I⁹⁵

Metal-platină 950 ‰. Muchie zimțată. Diametru: 10,3 mm. Greutate: 10,36 g⁹⁶. Monetărie: Saint Petersburg, C.P.B. Fețe amplasate medalistic. Intrată în circulație în anul 1828. Au fost bătute 16 emisiuni, între anii 1828 și 1845. Tiraj total cunoscut: 20.023 de exemplare⁹⁷.

Avers: central, stema Imperiului, vulturul cu două capete încoronate cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o sulită în mână, ucigând balaurul, iar în gheare sceptrul și globul crucifer. Scutul central de pe pieptul vulturului, stema Moscovei, este înconjurat de lanțul ordinului Sfântului Andrei. Pe aripile vulturului sunt imprimate șase scuturi cu steme ale unor regate sau ducate integrate Imperiului: Kazan, Astrakhan și Siberia, pe aripa stângă și Polonia, Taurica și Finlanda, pe partea dreaptă. Cerc perlat exterior.

Revers: circular textul: 2 ЗОЛ 41 ДОЛ ЧИСТОЙ УРАЛЬСКОЙ ПЛАТИНЫ. În interiorul cercului, pe trei rânduri, valoarea nominală: 3 РУБЛИ НА СЕРЕБРО. Sub valoarea nominală o linie orizontală ornamentală, anul emisiunii, 1828 și dedesubt inițialele monetăriei, C.P.B. Cerc perlat exterior.

În timpul domniei țarului Nicolae I a fost bătută doar moneda de aur de 5 ruble. Designul monedei de 5 ruble a fost schimbat în anul 1832 însă diametrul, greutatea și titlul au rămas identice.

5 ruble 1826, tip II⁹⁸

Metal-aur 917 ‰. Muchie zimțată oblic. Diametru: 22,6 mm. Greutate: 6,54 g⁹⁹. Monetărie: Saint Petersburg, С.П.Б. Fețe amplasate medalistic. Intrată în circulație în anul 1826. Au fost bătute șase emisiuni, între anii 1826-1831. Meșter monetar Pavel Danilov-П.Д. Tiraj total cunoscut: 212.002 de exemplare¹⁰⁰.

Avers: central stema Imperiului, vulturul cu aripile coborâte, cu două capete și cu o coroana imperială deasupra, având pe piept un scut unde este reprezentat Sfântul Gheorghe călare, cu o sulită în mână, ucigând balaurul. În gheare vulturul are un mănunchi de nuiele, o făclie, două fulgere și o panglică, în dreapta și o cunună de laur și o panglică, în stânga. În dreapta și în stânga stemei inițialele meșterului monetar: Pavel Danilov-П.Д. Circular, deasupra, valoarea nominală ПЯТУ РУБЛЕЙ / CINCI RUBLE și anul emisiunii 1826 ГОДА, dedesubt. Cerc perlat exterior.

Revers: circular, o ghirlandă formate din ramuri de laur, în stânga și de stejar în dreapta. Deasupra coroana imperială. Central, pe patru rânduri textul: ЧИСТАГО ЗОЛОТА 1 ЗОЛОТН=39 ДОЛЕЙ. Dedesubt, sub o linie ornamentală, inițialele monetăriei, С.П.Б. Cerc perlat exterior.

După desființarea autonomiei și includerea în sistemul economic și politic al Imperiului rus, în februarie 1828, sunt introduse monedele rusești pe tot teritoriul Basarabiei, însă nu sunt înlăturate de pe piață monedele de aur străine. Continuă circulația galbenilor olandezi sau austrieci cât și a mahnudelelor turcești. Monedele turcești au fost treptat înlăturate din circulație însă acest proces va fi lent încheindu-se abia către jumătatea secolului al XIX-lea.

Note:

74. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1828/5_kopeek
75. <https://ro.ucoin.net/coin/russia-5-kopeks-1826-1831/?tid=59718>
76. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1828/5_kopeek
77. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1826/10_kopeek
78. <https://en.numista.com/catalogue/pieces68113.html>
79. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1826/10_kopeek
80. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1826/20_kop
81. <https://en.numista.com/catalogue/pieces26904.html>
82. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1826/20_kop
83. <https://en.numista.com/catalogue/photos/russia-empire/229-original.jpg>
84. <https://ro.ucoin.net/coin/russia-25-kopeks-1827-1831/?tid=59600>
85. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1827/25_kop
86. <https://www.m-dv.ru/monety-rossii-1700-1917/kid,17/mid,5/nid,25/types.html>
87. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1827/poltina
88. <https://ro.ucoin.net/coin/russia-1-poltina-1826-1831/?tid=59570>
89. https://colnect.com/ro/coins/coin/60487-50_Kopeks_1_Poltina-1825_~_1855_-_Nicolae_I-Imperiul_Rus
90. <https://www.m-dv.ru/monety-rossii-1700-1917/kid,17/mid,5/nid,24/types.html>
91. https://colnect.com/ro/coins/coin/95-1_Ruble-1825_~_1855_-_Nicolae_I-Imperiul_Rus
92. <https://ro.ucoin.net/coin/russia-1-ruble-1826-1831/?tid=59539>
93. <https://en.numista.com/catalogue/pieces16513.html>
94. <https://www.m-dv.ru/monety-rossii-1700-1917/kid,17/mid,5/nid,22/types.html>
95. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1828/3_rub
96. <https://ro.ucoin.net/coin/russia-3-rubles-1828-1845/?tid=59538>
97. <https://en.numista.com/catalogue/pieces23166.html>
98. <https://coinscatalog.net/russia/coin-gold-5-roubles-nikolai-i-c-174-empire-standard-coinage>
99. https://colnect.com/ro/coins/coin/32133-5_Rubles-1801_~_1825_-_Alexandru_I-Imperiul_Rus
100. http://99-kopeek.ru/catalog/nikolay_1/1826/5_rub

OMAGIU OAMENILOR ȘCOLII

Nicolae IONESCU

„Diecare copil pe care-l instruim este un om pe care-l câștigăm.”

Victor Hugo

În luna iunie, în fiecare an, sărbătorim **Ziua Învățătorului**, a omului care se jertfește pe altarul catedrei, al luminării neamului. Ea este cea mai veche sărbătoare laică. În iunie 1927 Tribunalul Ilfov a autentificat Statutul Asociației Generale a Învățătorilor din România, prin care se oficializa manifestarea solidarității între cadrele didactice la nivelul României Mari - corolar al tradiției învățătoarești, începută la 1869, în diferitele provincii în care exista școală românească. Mai mult, sediul din perioada interbelică a Asociației Generale a Învățătorilor din România a fost în București, chiar pe strada Sfinții Apostoli.

În această zi specială, recunoștința tuturor se îndreaptă spre educator, învățător, profesor din cadrul fiecărei unități de învățământ din țară și din județul Vaslui. Este acea zi deosebită în care toate energiile pozitive le luminează și le călăuzește calea, oferindu-le putere, tact, răbdare și perseverență, sensibilitate și flexibilitate, dragoste și adevăr, energie și curaj. Iată, mii de motive pentru ca aceștia să fie realmente apreciați de noi toți. Marele poet, Mihai Eminescu, atunci când era revizor școlar pentru județele Iași și Vaslui, în anii 1875-1876,

sublinia în rapoartele sale către Ministerul Instrucțiunii și Cultelor menirea școlii și învățătorului, arătând că *„Școala va fi bună, când popa va fi bun, darea mică, subprefecții oameni care să știe administrație, finanțe și economie politică, învățătorii pedagogi, pe când va fi și școala - școală, statul- stat și omul - om, precum e în toată lumea, iar nu ca la noi, ca la nimeni”...¹*

De aceea, oamenii școlii din România s-au simțit onorați să fie serbați și felicitați, chiar de ziua apostolilor, aducându-li-se aminte că au cea mai nobilă misiune pentru care merită făcute orice sacrificii asumându-și apostolatul catedrei. Păstrător prin excelență al valorilor și identității naționale, *Dascălul român* a fost, încă din zorii existenței sale, *alături de preot*, nu doar un pilon al educației, ci un *apostol al neamului*. Nu trebuie să facem apel la cărțile de istorie pentru a ne argumenta această judecată. Cred că este suficient să ne amintim poveștile bunicilor și părinților noștri, dar și frânturi ale propriei copilării pentru a ne înclina în fața celor care ne-au învățat să scriem în limba română, pentru a le mulțumi celor care ne-au vorbit pentru prima oară despre Eminescu și Creangă, pentru a le zâmbi cu recunoștință

5 iunie, Ziua Învățătorului

Gheorghe LAZĂR

5 iunie 1779 - 17 septembrie 1823

întemeietorul
învățământului
modern românesc

celor care, demult, în prima zi de școală, ne-au zâmbit cu dragoste... A fi dascăl înseamnă, în primul rând, a lupta. Este o luptă pentru afirmarea valorilor morale și culturale împotriva ignoranței și a neștiinței, o luptă pentru construirea unui viitor acestui neam. Considerăm că *Învățătorul* este cel dintâi dintre dascăli, pentru că este cel care deschide drumul spre cunoaștere și lumină. Fără acesta, călătoria existenței nu ar putea avea început. El instruieste, educă, dirijează, cultivă, perfecționează și evaluează permanent procesul formării și dezvoltării calităților necesare omului de mâine.

Învățătorul îndeplinește o chemare, o înclinație, o profesiune de o deosebită importanță, aceea de a asigura pregătirea de bază a personalității tinerelor generații, deschizându-le orizontul spre pregătirea profesională și pentru viață. Participare, comunicare, îndrumare, dezvoltare, perfecționare, performanță, tenacitate, iubire, sensibilitate și prietenie, iată în câte moduri putem clasifica strădania cadrelor didactice, spre dezvoltarea armonioasă și prosperă a copilului aflat la început de drum.

Startul în viață este o provocare care necesită multă asumare de fiecare învățător, demonstrând calitatea de profesionist al demersului pedagogic prin încurajarea, stimularea copilului, respectându-i totodată, candoarea, spontaneitatea și naturalețea.

Familia și școala sunt principalele medii în care copilul crește, învață, se formează. Aici se pun bazele formării personalității, echilibrului emoțional și premisele realizărilor sale de mai târziu. Educația se formează mai întâi în familie. Aici copilul învață să spună adevărul, să fie cinstit, să aprecieze frumosul, să respecte munca și să se achite de responsabilități. Rolul școlii în viața oricărui copil este foarte important. Învățătorii și profesorii îi formează personalitatea și îi asigură nivelul de educație de care are nevoie pentru a putea supraviețui cerințelor concrete ale vieții. Cum poate fi recunoscut învățătorul ideal? Tolstoi spunea: "Când învățătorul reunește în inima sa dragostea de profesiune și dragostea de elevi, putem spune că este un învățător desăvârșit."

Nu oricine poate îmbrățișa cariera didactică. Profesorul trebuie să fie un îndrumător și un sfătuitor al elevilor, trebuie să știe să declanșeze curiozitatea și dorința lor pentru activitatea de învățare. El trebuie să fie un bun *comunicator*, să fie înțelegător, sociabil, să vrea să învețe mereu și să împărtășească din ce are, să nu pună partea financiară pe primul loc, să vrea mereu să se redescopere pentru a nu se plafona. Se spune că a fi dascăl este cea mai nobilă meserie din lume. Stai mereu între copii, te bucuri de inocența lor cât sunt mici și când sunt mari te bucuri de spiritul lor deschis, de reușita lor la diferite concursuri sau de primii fiori ai dragostei și adolescenței. Competența, ținuta morală și intelectuală, tactul pedagogic – toate acestea îl definesc. Tot ceea ce dăruiește dascălul, își va pune amprenta pe sufletul copilului. Sfântul Ioan Gură de Aur afirma: „Nu există artă mai frumoasă decât arta educației. Pictorul și sculptorul fac doar figuri fără viață, dar educatorul crează un chip viu; uitându-se la el, se bucură și oamenii, se bucură și Dumnezeu”.

Astăzi, cand banul primează în fața celorlalte valori, nimeni nu mai consideră o mândrie să fii dascăl. Școala nu mai este ce a fost odinioară, dascălii sunt intimidati, șantajați și sfidați de autorități, puși în conflict cu alte categorii sociale, nu mai sunt respectați de elevi și, uneori, nici de părinții acestora. Ba, mai mult, interesul individual al fiecăruia a adus multă dezbinare în colectivele didactice. Trebuie însă să lăsăm „războiul dintre noi” la ușa sălii de clasă și să fim „un laborator de idei” cum arăta Nicolae Iorga.

Așadar, să sperăm că, societatea și dascălii prin atitudinea lor, vor reda demnitatea acestei profesii apostolice în fața comunității. În lumea de astăzi, aflată în schimbare, fără repere, în criză economică și morală, dorim dascălilor multă sănătate și prosperitate pentru împlinirea viselor de a fi modele în formarea caracterelor copiilor. Totodată, să le mulțumim și să le fim recunoscători pentru că prin munca și dăruirea lor ne-au ajutat să devenim oameni cu adevărat.

Notă:

1. *Apud* Petrea Iosub, Aurel Zugravu, *Vaslui, monografie*, Editura Sport –Turism, București, 1980, p.156.

DRUM LIN CĂTRE STELE, DOMNUL PROFESOR!

Prof. Gabriela PAȘCA

Adeseori întâlnim oameni care ne marchează existența într-un mod neașteptat. Fiecare dintre noi am avut un părinte, coleg, rudă, sau profesor care a însemnat elementul nodal, făcând existența noastră să parcurgă un drum nou.

Foștii elevi ai domnului profesor **Giurcanu Costel**, care a păstorit tainele matematicii timp de 55 de ani, din care 45 în fața viitorilor învățători și educatoare sunt dezarmați și muți de durere în fața evenimentului nefast.

Educația vasluiană a pierdut un exponent al generației de aur, care a clădit cu răbdare, responsabilitate, curaj și demnitate generații întregi de educatoare și învățători.

Cu toții sperăm că valorile, personalitățile puternice care ne-au furnizat energie și vigoare să fie veșnice.

Iată că, speranța a plecat în cadență de ecuații, pe o aripă de exponențială, făcând un plan de rezolvare trist: problema nu are soluție.

Plin de pilde, veșnic cu o snoavă sau o întrebare încuietoare, cu veșnica pălătie umbrind ochii iscoditori, și zâmbetul ușor ironic, a plecat să ducă mai departe harul de maestru al cifrelor.

Profesorul COSTEL GIURCANU - marele colecționar și om de cultură care a părăsit Bârladul pentru veșnicie

Dr. Laurențiu CHIRIAC

Dacă Dumnezeu nu l-ar fi vrut mai repede la El, distinsul colecționar și om de cultură bârlădean **COSTEL GIURCANU** ar fi fost cu noi, pe Pământ, unde - la împlinirea a 35 de ani de viață ai Secției Bârlad a Societății Numismatice din România (pe care o conducea de la înființare) - ne-ar fi invitat să ne povestească despre lucruri frumoase și despre proiectele culturale pe care le avea în plan. Însă, n-a fost să fie așa, căci acel uliu neprihănit al morții, ca o săgeată neagră și iute, i-a spintecat prea repede văzduhurile inimii cu croncănitul său ascuțit și flămând. Existența printre noi a acestui merituos **Colecționar al Bârladului** a fost darul lui Dumnezeu către noi, căci pasionatul iubitor de spirit bârlădean a scos din uitare valori nebănuite ale urbei și ale locuitorilor săi. El a fost cel mai mare colecționar numismatic al Bârladului ultimilor decenii.

Profesorul COSTEL GIURCANU avea acel farmec uman și profesional în fața căruia nu puteai decât să-ți ridici pălăria. Intelectual aparte și de o ironie fină, plăcută, **Colecționarul** avea intuiția valorii și bogăția înțelepciunii distinse. Numai cei incapabili nu-i puteau desluși eleganța spiritului! El s-a dăruit cu nesaț vieții urbei BÂRLADULUI, ni s-a dăruit nouă, tuturor, întărindu-ne cu fibrele sufletului său - prin acea desăvârșită efervescență culturală a sa. Ne-a dat atât de mult, iar noi i-am mulțumit atât de puțin! Prea repede ne-a lăsat mai săraci cu o zi și mai bogați cu o eternitate: ziua o rătăcim noi, dar eternitatea deja îi aparține!

Acum când el a pășit de câteva zile în eternitatea ființei sale, am considerat necesar un scurt elogiu pentru dăruirea și tenacitatea sa în cultura bârlădeană, căreia în ultimii zeci de ani i-a imprimat câteva direcții de dezvoltare, **Profesorul COSTEL GIURCANU** lăsând BÂRLADULUI o vastă **moștenire cultural-spirituală**.

Astfel, una dintre problemele de mare interes pe care a rezolvat-o este aceea pe care trebuia să o adopte colecționarul față de creația contemporană. Tocmai de aceea, colecționarul a fost cel care a venit în întâmpinarea receptării fenomenului complex al culturii contemporane și l-a încurajat, fără temerea de a se dezice la un moment dat de o valoare propusă recunoașterii. Dacă există o mișcare numismatică la Bârlad, cu siguranță aceasta i se datorează îndeosebi **Colecționarului COSTEL GIURCANU**, cel care - luând sub patronajul său Secția Bârlad a Societății Numismatice din România - a dat posibilitatea afirmării tuturor colecționarilor din urbe și din afara ei, provocându-i chiar la un dialog concurențial menit să crească valoarea colecțiilor lor.

Fiu al unei familii de profesori de matematică din satul Adam (comuna Drăgușeni, județul Galați), **COSTEL GIURCANU** s-a născut la 5 iunie 1939, fiind crescut și educat sub îndrumarea tatălui său (director de școală), în perioada regalistă a României (în timpul lui Carol al II-lea și Mihai I). A continuat studiile liceale la Liceul Pedagogic din Bârlad și, apoi, a absolvit cursurile Facultății de Matematică a Universității "Al. I. Cuza" din Iași. De la părinții săi și de la generațiile anterioare de dascăli s-a format ca om care știa să prețuiască valorile vieții și respecta morala creștină. Prin simpla sa prezență, atitudine și prin vorbele și faptele sale a reușit să înnobileze trăirea celorlalți cu care a venit în contact, dând dovadă de însușiri remarcabile care-l impuneau ca lider în fața efervescențelor vieții comunității bârlădene din care făcea parte.

Profesorul COSTEL GIURCANU a trăit toată perioada comunistă și post-decembristă, funcționând cu activitate neîntreruptă în învățământ timp de 55 de ani, ca profesor de matematică, din care 45 de ani numai la Liceul Pedagogic din Bârlad. În această calitate, el a lucrat o viață de om cu generații întregi de elevi, cu o putere de muncă aparte, cu pasiune, dăruire și cu o ambiție deosebită, obținând frumoase rezultate și o apreciere formidabilă din partea elevilor și a colegilor de catedră care l-au cunoscut în această bogată carieră, probabil unică în învățământul județean și național.

În altă ordine de idei, **Colecționarul COSTEL GIURCANU** s-a format timp de peste 60 de ani, de când a adăugat la obiectele moștenite de la părinții săi o colecție extraordinară, formată din peste 10.000 de obiecte ce mărturisesc viața, cultura și civilizația din zona Bârladului și din alte zone ale Moldovei Meridionale, dar și din țară. A colecționat monede, piese de filatelie, obiecte de artă, cărți vechi (din 1640 până la 1850, majoritatea în chirilică), ceasuri de buzunar vechi, de perete, pendule, aparate fotografice vechi, aparate de radio, gramofone,

patefoane, televizoare, săbii și baionete, decorații, medalii, icoane etc. Toate aceste obiecte fac parte din patrimoniul cultural național și ele reprezintă evoluția comunităților din cele mai vechi timpuri și până astăzi. Scopul străngerii lor era cel de a le expune publicului larg, în vederea educării sale culturale și promovării civilizației la nivel local, regional și național. De altfel, încă din 1970 a fost declarat membru de onoare al Societății Numismatice din România, fiind legitimat ca membru deplin în următorul an. **Colecționarul** a deținut încă din 1979 dreptul și autorizația Băncii Naționale a României și a Monetăriei Statului de a bate efigii, plachete și medalii comemorative. Mai mult, în perioada comunistă, el a deținut din partea statului român singurul *Atestat de colecționar* din zona Moldovei.

În viața culturală a Bârladului s-a implicat activ prin organizarea unor expoziții, sesiuni și simpozioane de numismatică deosebite, remarcabile fiind cele două Simpozioane Naționale de Numismatică cu invitați din toată țara (inclusiv din partea Academiei Române). La nivel național, a promovat Bârladul cultural și personalitățile sale prin baterea a peste 75 de medalii aniversare și comemorative și prin tipărirea a cinci volume de numismatică. Tocmai de aceea, ca o recunoaștere a meritelor sale deosebite, la 110 ani de la înființarea Societății Numismatice din România, în anul 2003 a primit medalia de onoare "*Semper Fidelis*".

Memoria culturală a distinsului **Profesor COSTEL GIURCANU** va dăinui prin continuarea activității de colecționar a fiului său, VLAD GIURCANU - profesor de matematică și informatică, președinte al Asociației cultural-educative "*Viitor trecutului nostru*" din Bârlad. Acesta va continua demersurile de a recupera colecția tatălui său (confiscată, în 2016, de către Poliție) și de a crea, la Bârlad, "**Muzeul colecțiilor private**" - așa cum și-ar fi dorit și părintele său. În orice caz, **COSTEL GIURCANU** a fost o prezență nelipsită la majoritatea evenimentelor culturale ale Bârladului, căruia marele **colecționar** i-a scormonit în labirintul trecutului, a analizat cotidianul și a ținut spre orizontul viitorului. El a fost ferment cultural de excepție, căci - indirect - a impus valori ale patrimoniului cultural național, cu gândul la arta de a dăru și la datoria împlinirii eternității prin cultură. Frenetic și generos, pasionat și șlefuit ca **om de cultură**, entuziasmul acestui mare **colecționar** bârlădean a venit dintr-o reală cultură umanistă și dintr-un spirit de eleganță, dar și din contactul permanent cu oamenii de cultură și cu savoarea universului colecționarilor, chiar dacă a riscat să fie un permanent visător printre matematicieni. Evident, conversațiile cu aceștia, plăcerea de a face schimb de idei și de obiecte l-au motivat pe **colecționar** în a face actul de donație către eternitate, deși s-a observat și bunul gust estetic venit dinspre personalitatea **Profesorului COSTEL GIURCANU**. În fine, această imensă colecție creată de el reprezintă o **sinteză de valori autentice** dată eternității drept ofrandă și, în același timp, un "echilibru al domeniilor umaniste", în cadrul căruia se regăsesc diversitatea, ingeniozitatea și interferența oamenilor din diferite epoci și civilizații.

Toată această pledoarie pentru **triumful colecționarului în eternitate** se datorează lăudabilei

inițiativă a **Profesorului COSTEL GIURCANU** de a reda BÂRLADUL circuitului numismatic național, nu doar prin mărirea colecțiilor numismaților bârlădeni și prin îmbogățirea lor permanentă, cât mai ales prin modificările structurale ingenioase ale acestora și printr-o remodelare a superbeii lor pasiuni către acea relaxare spirituală și estetică pe care o căutăm cu toții. Tocmai de aceea, acest distins cărturar a fost un permanent imbold al fenomenului cultural și spiritual din Bârladul ultimilor decenii. **Profesorul și Colecționarul COSTEL GIURCANU** a adus la lumină cele mai valoroase creații ale umanității, continuând tradiția culturală a urbei și vociunea spirituală a eminenților săi înaintași.

Cu o bogată experiență în organizarea unor evenimente culturale deosebite - acumulată și prin colaborarea cu renumiți oameni de cultură, **Profesorul și Colecționarul COSTEL GIURCANU** a reușit să zămislească un univers în imensitatea căruia a trebuit, deseori, să supraviețuiască. Făptură stranie și pură, de o genială claritate în previziuni, de o neînțeleasă reținere în a persevera în intuiții, **COSTEL GIURCANU** a absorbit, pe de o parte, înțelepciunea rafinată, diversitatea și policromia BÂRLADULUI, iar - pe de alta - cărturăria savantă, cunoștințele enciclopedice și logica raționalistă venite dinspre științele matematice ale școlii ieșene. Această fericită simbioză l-a format ca pe un mare **cărturar integraționist**, așezând BÂRLADUL pe harta numismatică a României. Astăzi ne aparține mai mult decât altădată, căci îi simțim acut lipsa și considerăm că încă suntem ai lui, deși noi toți suntem altfel de când nu-l mai avem printre noi.

Probabil că doar în puterea de înțelegere a acestei vieți remarcabile de dascăl, om de cultură și colecționar a lui **COSTEL GIURCANU** va sta recunoașterea și aprecierea populației, dar și a autorităților locale de a-l prețui cum se cuvine pe acest **adevărat patriarh al culturii bârlădene**, a cărei personalitate a radiat atât de intens viața cultural-educativă a BÂRLADULUI. Cinstirea și aducerea aminte a numelui său de către vajnicii săi urmași s-ar putea concretiza cât de curând în acordarea, **post mortem**, a **titlului de „Cetățean de Onoare al Bârladului”** - titlu care i s-ar cuveni pe deplin și ne-ar onora și pe noi, urmașii.

În fine, **Profesorul și Colecționarul COSTEL GIURCANU** - o adevărată eminență spirituală - avea vocația totalității și aspirația exhaustivului. Aidoma albinei, el a cules **polenul istoriei** de peste tot, pentru a-l concentra și rafina în sertarele trecutului cultural al BÂRLADULUI. Un om devotat culturii și educației de bună calitate, un altruist și un mare pedagog au reușit să-și dea întâlnire în această **mare personalitate**. Așadar, **moștenirea culturală** pe care a lăsat-o **COSTEL GIURCANU** acestui oraș va dăinui **dincoace**, atât timp cât vor exista oameni care i-au cunoscut valoarea și l-au prețuit pentru elocința și fervoarea cu care a sădit și a crescut „salcâmi” tradiției și culturii bârlădene. Plecat **dincolo**, către veșnicie, **COSTEL GIURCANU** deja împărtășește Cerului povestea sa despre BÂRLAD!

Dumnezeu Să-l aibă în pace veșnică!

Încă un om de aleasă cultură a plecat dintre noi: bârlădeanul Costel Giurcanu

Ion DIACONU

După anii '60, adică după ce trupele de ocupație sovietică au fost scoase din țară, după ce sovromurile au fost desființate, influența culturală a URSS asupra vieții spirituale din România s-a întrerupt; a urmat apoi o „dezghețare” a manifestărilor culturale naționale. A fost o descătușare a spiritului românesc. Școlile au renunțat la constrângerile impuse de ocupant incluzându-l pe Eminescu și pe ceilalți prohibiți în manuale. Atunci au apărut oameni tineri, și mai puțin tineri care, fiecare după puterile lui, au contribuit la cunoașterea și studierea istoriei naționale, a culturii naționale. Nu toți erau profesioniști. Unii, numiți amatori dar care au dovedit profesionalism în preocupările lor, au început să colecționeze obiecte de interes numismatic, alții au colecționat obiecte etnografice sau arheologice, alții au avut alte preocupări științifice sau culturale. Unii au amenajat muzee sătești, la orașe se ocupau profesioniștii de ele, alții au constituit colecții de anumite tipuri, printre care și numismatice. Nu exista de nicăieri o îngrădire pentru constituirea oricărui tip de colecție. Din contra, erai ajutat să pui bazele unui muzeu școlar sau sătesc, sau să-ți pui în valoare colecția proprie. Este un adevăr pe care l-am trăit personal iar cei care afirmă altceva sunt fie ignoranți, fie „manipulanți”. Acești oameni au constituit o generație care a susținut cultura locală și, implicit, cultura națională. Ei se puteau manifesta liber fie prin intermediul instituțiilor de cultură pentru amatori (cămine culturale, case de cultură, spre exemplu) fie participând la evenimente organizate de instituții profesionale, cum ar fi sesiunile de comunicări științifice ale muzeelor de toate tipurile. Se întâlneau unii cu alții, schimbau idei.

Aceștia au constituit o generație de aur a culturii românești care s-a perpetuat și după 1989 când și-au inițiat propriile lor publicații, vechile releții fiind multe pierdute. A apărut „Elanul” lui Marin Rotaru, „Prutul” lui Costin Clit, „Lohanul” lui Vicu Merlan, „Vutcanii” lui Ion Diaconu, „Est” a lui Ravaru, preluată și ridicată la standarde superioare de Lucian Valeriu Lefter. O notă aparte o dă Dumitru V. Marin care reușește să construiască, după 1989, un trust de presă, în interiorul căruia în afara preocupărilor informaționale are și preocupări culturale și științifice prin publicațiile pe care le inițiază.

În anul 2004 am identificat următoarele colecții, organizate sau nu în muzee sătești: Colecția numismatică a lui Costel Giurcanu, Bârlad, Colecția arheologică a lui Marin Giurcanu, Grumezoaia, Colecția arheologică a lui Vasile Apostol, Șuletea, Colecția lui Costache Buraga, Dănești, Colecția arheologică a lui Marin Rotaru, Găgești,

Muzeul sătesc Grumezoaia, înființat în 1970 și datorat Tasiei Andronic, profesor de istorie, având ca urmaș pe M. Enache, Muzeul sătesc Vutcani inaugurat la 9 mai 1983 și datorat lui Ion Diaconu, profesor de matematică, Muzeul sătesc Tăcuta, inaugurat la 7 noiembrie 1984 și datorat soților Costel și Elena Rotaru, învățători și Muzeul sătesc Banca inaugurat în 1989 și care se sprijină pe colecția Gheorghe Gherghe, profesor de istorie. O mică parte din colecția Marin Rotaru a fost organizată sub forma unui Muzeu sătesc la Găgești. Restul, dintre cele aproximativ 16 muzee sătești care existau în 1989, au dispărut ca prin farmec.

Din acea pleiadă de oameni de cultură, „amatori” sau nu, au început să dispară unul câte unul. Și, din păcate, nu toți sunt înlocuiți. Ioan Mancaș a dispărut fără a avea un urmaș la cârma instituției care să-i ducă mai departe viziunea culturală și organizatorică, Marin Rotaru a dispărut având ca urmaș pe C. Onel, profesor de istorie, Tasia Andronic a murit înainte de 1989, și alții pe care eu nu i-am cunoscut. De curând a mai murit unul: Costel Giurcanu.

Pe Costel Giurcanu, numismatul, l-am cunoscut ca participant la diferite evenimente organizate de Ion Diaconu în cadrul Muzeului sătesc Vutcani. Era un om de statură mijlocie, uscățiv și vorbăreț. A participat la adunarea din 9 mai 1999 de la Muzeul sătesc Vutcani, inițiată și negociată aproape un an de zile, de constituire a Ligii muzeelor sătești și a colecționarilor. Despre acest eveniment am mai pomenit, nu-mi face deloc plăcere să-mi amintesc de el. Costel Giurcanu făcea parte din grupul bârlădenilor care au blocat inițiativa. Rețin aceasta pentru mai încolo. L-am mai întâlnit pe Costel Giurcanu la una dintre activitățile ce le organiza Cristian Onel, sprijinit de primarul de atunci, cu ocazia zilelor comunei Roșiești. Atunci Costel Giurcanu a încercat să ne convingă că denumirile așezărilor provin din denumirile locurilor (sau ceva în genul acesta). Ultima oară când l-am întâlnit a fost și cea mai relevantă: colecția lui Costel Giurcanu a participat la o expoziție numismatică, și nu numai, organizată tot de Cristian Onel sprijinit de noul primar, și tot la Roșiești. A fost o revelație pentru mine iar Costel Giurcanu mi-a apărut (atunci) la adevărata lui valoare: deținătorul unei comori culturale inestimabile. Tot atunci mi-a spus că i-a fost confiscată colecția și se judecă pentru a o recupera. M-a întrebat dacă voi participa la o întrunire care să dezbată asemenea lucruri. Am răspuns: voi participa. Și am gândit: nu era mai bine să fi fost totși la adăpostul acelei Ligi?

IN MEMORIAM...

Prof. Marian BOLUM

În ziua de 11 iunie 2020, a plecat dintre noi Costel Giurcanu, personalitate a învățământului bărlădean, cunoscător al istoriei locale și naționale, colecționar, Președinte al Societății Numismatice Române – Filiala Bârlad.

Profesorul Costel Giurcanu s-a născut în ziua de 5 iunie 1939 în satul Adam, comuna Drăgușeni, județul Galați, într-o familie de profesori. A îmbrățișat meseria părinților, fiind profesor de matematică timp de 55 de ani, din care 45 de ani la Liceul Pedagogic din Bârlad. A contribuind la educarea a unui important număr de elevi, care l-au apreciat pentru puterea sa de muncă, pentru dăruire și ambiție, pentru rezultatele deosebite obținute în domeniul matematicii.

A prețuit și respectat valorile naționale și locale, a fost unul dintre cei mai importanți colecționari, din zona Moldovei și din țară. Timp de peste 60 de ani a colecționat mărturii ale trecutului referitoare la viața economică, politică și culturală a țării, începând cu secolul IV î. Hr. și până în zilele noastre, realizând o colecție ce numără peste 10 000 de piese, grupate în 15 arii de colecții.

În 1971 devine membru al Societății Numismatice Române cu legitimația nr. 340. În 1985 devine membru fondator al Secției Bârlad a Societății Numismatice Române. În același timp devine președinte a Secției Bârlad, funcție pe care o deține timp de 35 de ani. În această calitate se implică în realizarea unor medalii comemorative, ce poartă sigla S.N.R. Bârlad. Dintre aceste medalii amintim: *N. Tonitza, 110 ani de proclamarea independenței, Spitalul Bârlad – 150 de ani, Gheorghe*

Asachi, Alexandru Ioan Cuza – fiu al Bârladului, Mihai Eminescu, Ion Creangă, Gheorghe Țițeica, Revoluția Română, Vasile Alexandri, Ștefan Procopiu, 5 ani de activitate a Secției Bârlad, Victor Ion Popa, 10 ani de activitate a Secției Bârlad, Ștefan cel Mare ș.a.

Participă la numeroase simpozioane organizate de către Societatea Națională de Numismatică sau de către diverse secții din țară cu studii și articole care au contribuit la îmbunătățirea cunoștințelor din domeniu. În mai 1999, a avut o contribuție importantă la organizarea Simpozionului Național de Numismatică de la Bârlad.

A organizat numeroase expoziții numismatice la Bârlad și a participat cu exponate la expoziții organizate în diverse zone ale țării. Cel mai impresionant exponat, pe care l-a prezentat cu diverse ocazii, a fost intitulat, simbolic, *2500 de ani de circulație monetară în Moldova.*

Datorită activității sale din domeniul numismaticii a fost recompensat de-a lungul anilor cu numeroase diplome, premii și medalii.

Alături de monede și bancnote, un rol important în preocupările sale l-au avut jetoanele, medalioanele și insignele, cărțile vechi, ceasurile, aparatele foto, aparatele radio și tv.

Trecerea în neființă a profesorului Costel Giurcanu reprezintă o mare pierdere pentru cultura bărlădeană și pentru numismatica națională, domenii pe care le-a slujit cu pasiune și devotament timp de mai bine de jumătate de secol.

Dumnezeu să-l odihnească !

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: **Marin Rotaru**

Redactor-șef adjunct: **Cristian Onel**

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. **Vlad Codrea**,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

prof. univ. dr. **Ștefan Olteanu**, București

asist. univ. dr. **Bogdan Rățoi**,

Univ. „Al. I. Cuza Iași”

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. **Arcadie M. Bodale**, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

dr. **Laurențiu Chiriac**, Vaslui

Prof. dr. **Janeta Maria Iuga**, Timișoara

dr. **Sorin Langu**, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene
 Tipar: SC Irimex SRL Bârlad

La inaugurarea Centrului Mihai Eminescu, 15 ianuarie 2011

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
 Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

COSTEL GIURCANU**(5 iunie 1939 - 11 iunie 2020)**

Redacția

Bârladul a pierdut unul din marii iubitori de istorie, care au făcut faimoase în toată lumea locurile din dulcele podiș al Moldovei. Costel Giucanu s-a născut pe data de 5 iunie 1939, în satul Adam, comuna Drăgușeni, din județul Galați. După absolvirea facultății și-a început activitatea ca profesor de matematică la Bârlad, activând 55 de ani. Pasionat de istorie, colecționar, se înscrie în Societatea Numismatică Română în 1971, înființează secția Bârlad a societății în 1985. Va sluji cu credință numismatica fiind decorat cu medalia „Semper Fidelis” a SNR. Va organiza diferite expoziții (Centenar N.Tonitza - 1986, „110 de ani de la Proclamarea Independenței de Stat”-1987, „Al.I.Cuza” - 1988, „De stajă patriei” - 1989, „Ziua Armatei” - 1990, „Tecuci - 1955” - 1991, „Numismatica” - 1992, „Unirea Principatelor” - 1993, „Tradiție și continuitate” - 1994, „Citius Altius, Fortius” - 1996, „10 ani de la Revoluția Română” - 1999, „Ștefan cel Mare” - 2004 etc.

Realizează mai multe medalii, cele mai reprezentative fiind dedicate unor personalități remarcabile ale istoriei și culturii românești: N.Tonitza - 1986, Gh.Asachi - 1988, Gh.Țițeica - 1989, V.Alecsandri - 1990, Șt.Procopiu - 1990, V.I.Popa - 1995, I.Ilașcu - 1995, Al.I.Cuza - 1998, M.Eminescu - 1998, I.L.Caragiale - 2004, Ștefan cel Mare - 2004 sau unor evenimente esențiale ale istoriei noastre: Revoluția Română-1989. Nu a uitat niciodată că este un fiu al Bârladului concepând numeroase medalii dedicate unor instituții emblematice pentru oraș: Spitalul Bârlad, SNR Bârlad, Școala Normală, Liceul Gh.Roșca Codreanu. A participat la numeroase conferințe naționale, a avut zeci de note și articole dedicate obiectelor din colecția personală și nu numai.

A ieșit la pensie, dar până în ultima sa clipă de viață, a rămas cu gândul la artefactele trecutului. Avea încă proiecte: în 2015 dorea o dezbatere despre începuturile Bârladului.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

DI. prof. Costel Giurcanu, la o activitate desfășurată de Societatea de Numismatică Bârlad, la Casa Armatei.